КОНЪЮНКТУРАЛЫҚ ШОЛУ

Экономиканың нақты секторы кәсіпорындарына пікіртерім нәтижелері

2021 ж. II тоқсан

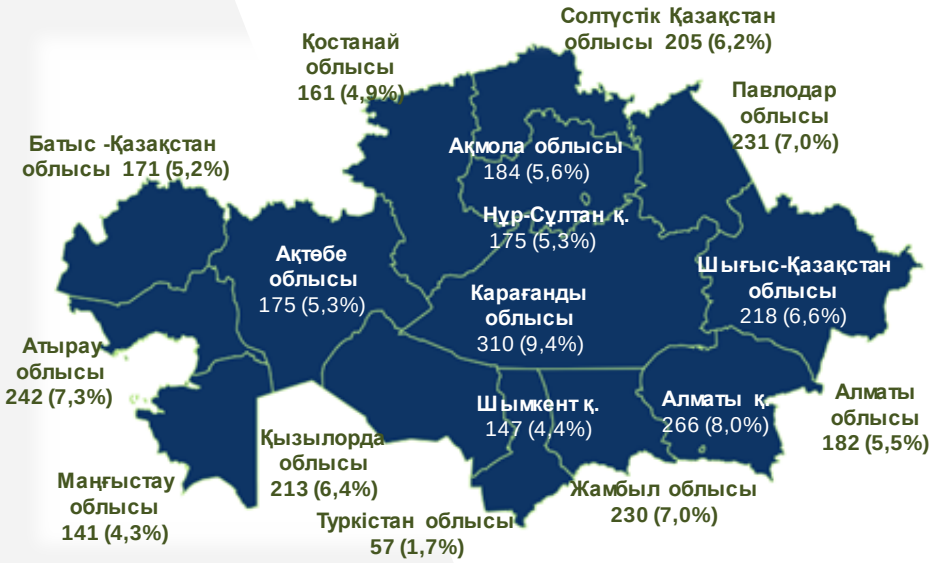
Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі
Ақша – кредит саясаты департаменті

МАЗМҰНЫ

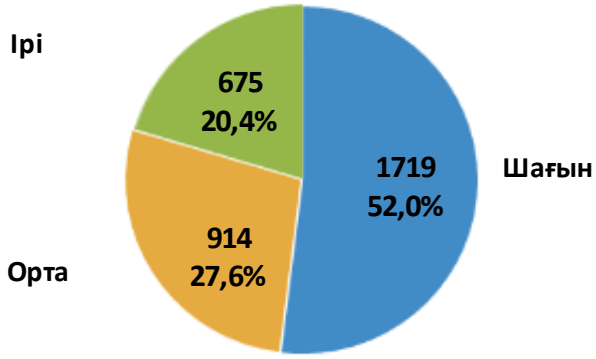
I. Мониторинг қатысушыларының құрамының динамикасы (3-бет)
II. Дайын өнімге сұраныс серпіні (4-бет)
III. Нақты сектордағы бағалардың өзгеруі (5-бет)
IV. Өндіріс көлемінің өзгеруі (6-бет)
V. Баланс құрылымы: активтер (7-бет)
VI. Баланс құрылымы: пассивтер (8-бет)
VII. Инвестициялық белсенділік (9-бет)
VIII. Айналым құралын қаражаттандыру көздері (10-бет)
IX. Бизнесті жүргізудегі кедергілер (11-бет)
X. Қаржы-экономикалық көрсеткіштердің өзгерісі (12-бет)
XI. Кәсіпорындардың қаржылық жағдайын бағалау (13-14 бет)
XII. Банк жүйесінің экономиканың нақты секторына ықпалы (15-17 бет)
XIII. Кәсіпорындардың сыртқы экономикалық қызметі (18-бет)
XIV. Валюталық бағам өзгерістерінің ықпалы (19-бет)
XV. Композиттік озыңқы индикатор (20-бет)
XVI. Әдіснамалық түсініктеме (21-бет)

МОНИТОРИНГ ҚАТЫСУШЫЛАРЫНЫҢ ҚҰРАМЫНЫҢ ДИНАМИКАСЫ

2021-жылдың 2-тоқсанында мониторингке қатысушылардың өңірлік құрамы

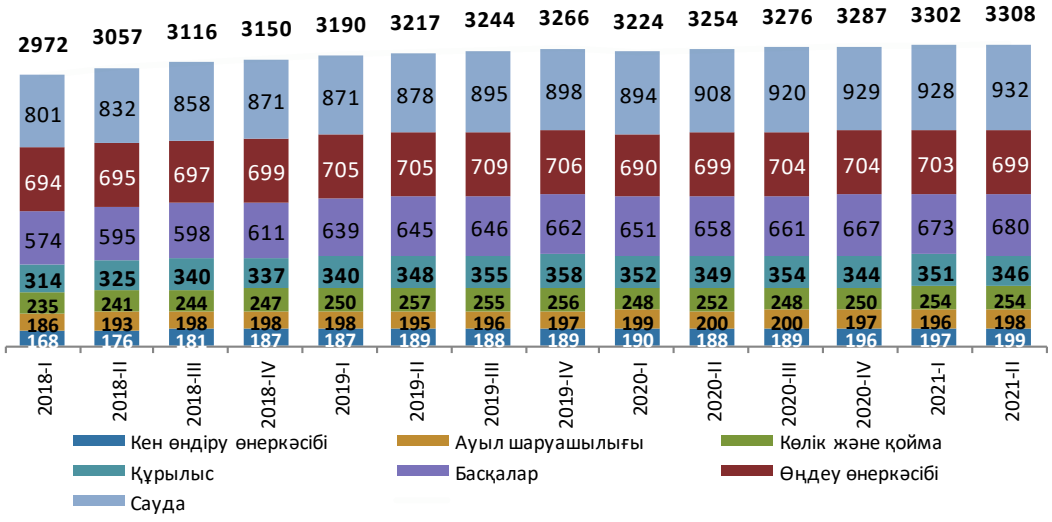
Мониторингке қатысушылардың өлшем құрамы

2021 жылдың 2-тоқсанында респонденттер саны өткен тоқсанмен салыстырғанда 6 кәсіпорынға өсіп, 3308 құрады. Сауалнамаға 20 шағын кәсіпорын тартылды, ал 12 орта және 2 ірі кәсіпорын шығып кетті.

Салалық тұрғыдан алғанда, кәсіпорындардың ең үлкен өсімі саудада (4), кен өндіру өнеркәсібінде (2) және ауыл шаруашылығында (2) орын алды.

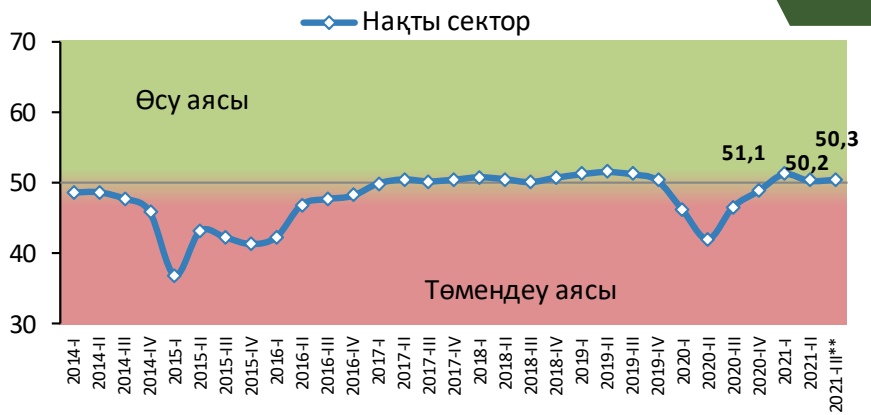
Мониторингке қатысушылардың салалық құрамы

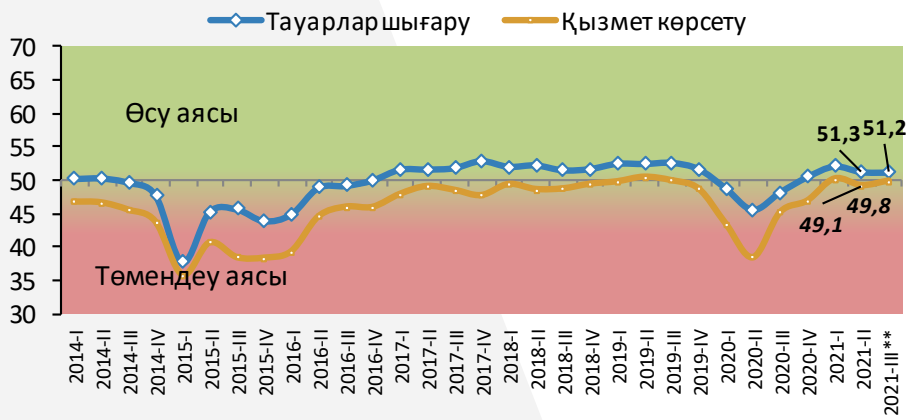

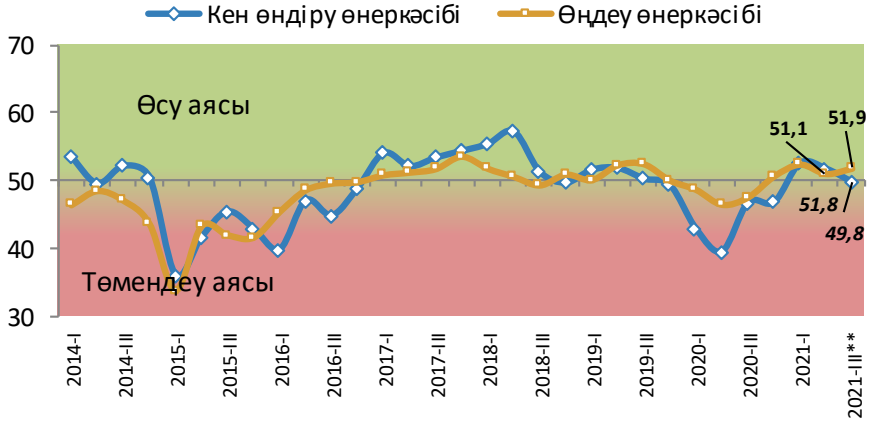
ДАЙЫН ӨНІМГЕ СҰРАНЫС СЕРПІНІ

Дайын өнімге сұраныс, ДИ*

Кәсіпорындар жауаптары, %		2019		2020				2021		
		3 тоқ.	4 тоқ.	1 тоқ.	2 тоқ.	3 тоқ.	4 тоқ.	1 тоқ.	2 тоқ.	3 тоқ.**
Ұлғаю	1	26,5	22,8	12,9	18,7	22,4	22,4	16,4	24,2	17,1
Өзгеріссіз	2	54,5	54,0	50,6	47,6	51,8	51,6	51,5	53,0	40,3
Төмендеу	3	16,7	20,7	33,8	30,7	22,6	22,9	28,5	19,1	9,1
Диффузиялық индекс = 1жол+0,5*2жол	4	53,7	49,9	38,2	42,5	48,3	48,2	42,1	50,7	33,5
ДИ маусымдық өзгерістерден тазартылған*	5	51,1	50,3	46,1	41,9	46,5	48,8	51,1	50,2	50,3

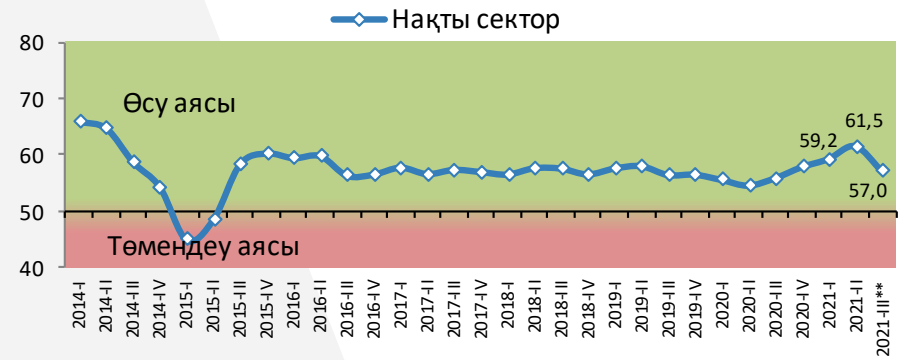
2021 жылдың 2-тоқсанында нақты секторда дайын өнімге сұраныс аздап төмендеді. Диффузиялық индекс (бұдан әрі - ДИ) өсу саласында қалып, **50,2** құрады. Көрсеткіштің төмендеуі барлық салаларда байқалды: тауарлар шығару секторында (51,3), қызмет көрсету секторында (ДИ=49,1), кен өндіру өнеркәсібінде (51,8) және өңдеу өнеркәсібінде (51,1).

Кәсіпорындардың күтімдері бойынша нақты секторда 2021 жылдың 3-тоқсанында сұранысты қалпына келу процесі өзгеріссіз қалады (ДИ=**50,3**).

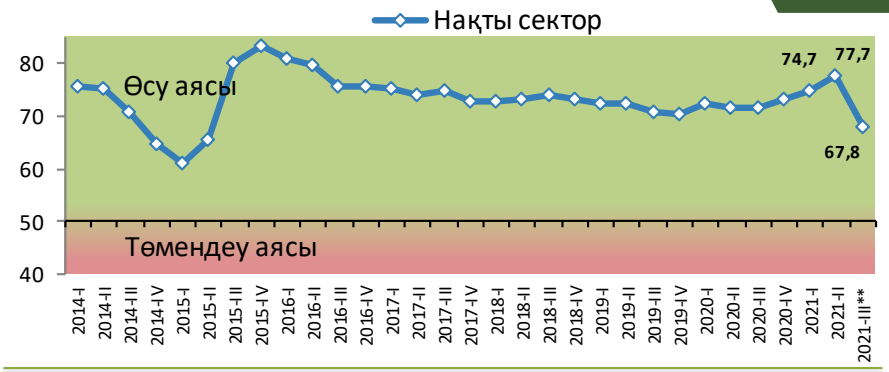
*ДИ-диффу зиялық индекс. 50 деңгейінен қанша жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің өсу (құлдырау) қарқыны сонша жоғары (төмен), 50 деңгейі өзгерістің жоқ екендігін көрсетеді;
** 2021 жылдың 3-тоқсаны бойынша кәсіпорындардың күту лері келтірілген.

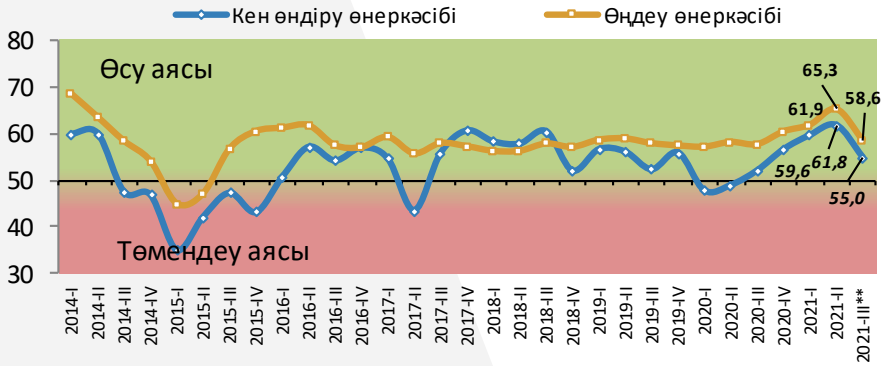
НАҚТЫ СЕКТОРДАҒЫ БАҒАЛАРДЫҢ ӨЗГЕРУІ

Дайын өнім бағалары, ДИ *

Шикізат пен материалдар бағасы, ДИ*

Баға факторларының маңыздылығын бағалау, жауаптар %

2021 жылдың 2-тоқсанында жалпы экономика бойынша кәсіпорындардың дайын өніміне бағаның өсу қарқыны артты (ДИ **61,5**-ті құрады). Өңдеу және кен өнеркәсібінде бағаның өсу қарқынының артуы байқалды (ДИ тиісінше 65,3 және 61,8-ге дейін көтерілді).

Кәсіпорындардың басым көпшілігі үшін (кәсіпорындардың 82,4%-ы) шикізат пен материалдардың бағасы және сұраныс (81,7%) дайын өнімге баға белгілеу кезінде ең маңызды фактор болып табылады.

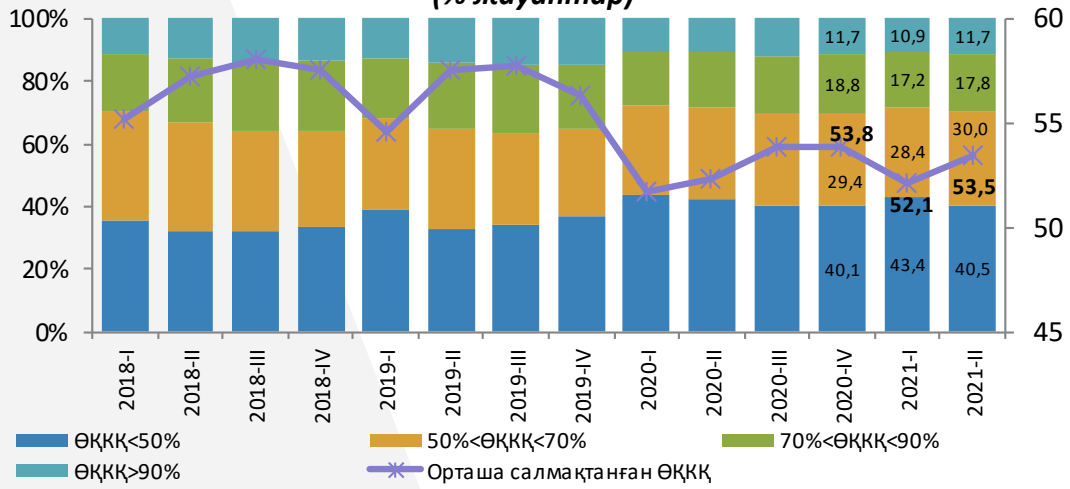
2021 жылдың 3-тоқсанында кәсіпорындар шикізат пен материалдарға және тиісінше дайын өнімге бағаның өсу қарқынының төмендеуін күтуде (ДИ сәйкесінше, 67,8 және 57,0) .

*ДИ-диффузиялық индекс. 50 деңгейінен қанша жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің өсу (құлдырау) қарқыны сонша жоғары (төмен), 50 деңгейі өзгерістің жоқ екендігін көрсетеді;
** 2021 жылдың 3-тоқсаны бойынша кәсіпорындардың күту лері келтірілген.

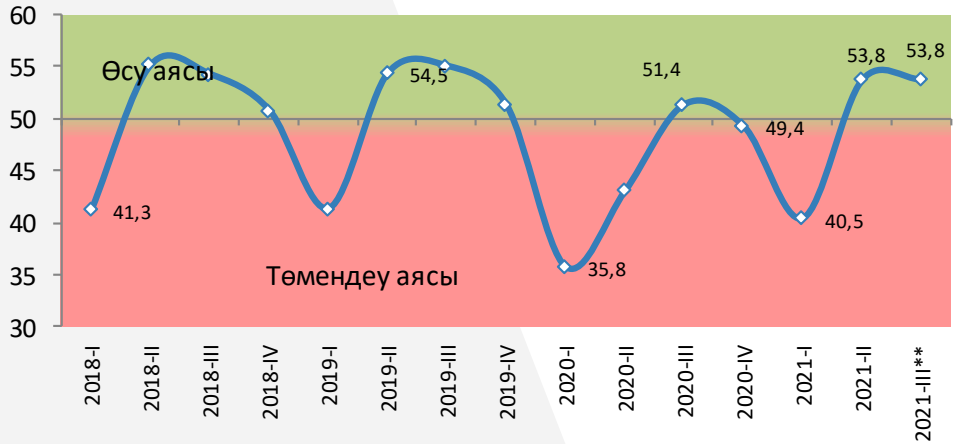
ӨНДІРІС КӨЛЕМІНІҢ ӨЗГЕРУІ

Өндірістік қуат көздерін қолдану деңгейі

(% жауаптар)

Өндіріс көлемі ДИ

2021 жылдың 2-тоқсанында кәсіпорындардың өндірістік қуат көздерін қолдану (ӨҚКҚ) деңгейі артты. ӨҚКҚ-ң орташа салмақтанған* деңгейі **53,5%** құрады.

Нәтижесінде, 2021 жылдың 2-тоқсанында өндіріс көлемі артты. ДИ **53,8** құрап, өсу аймағына өтті.

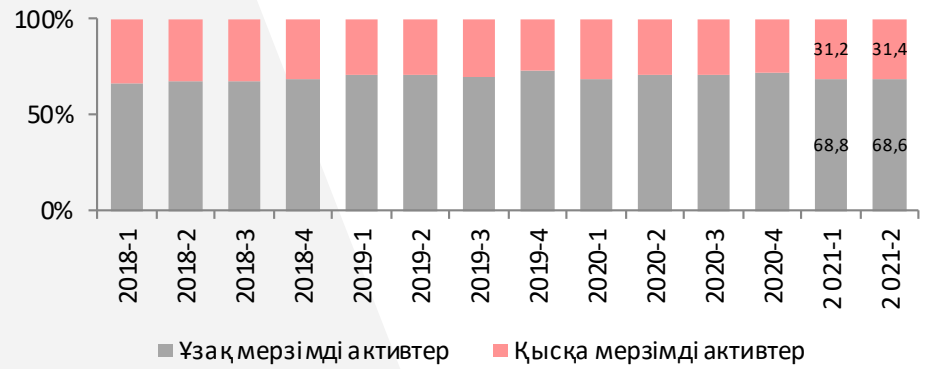
2021 жылдың 3-тоқсанында кәсіпорындар өндіріс көлемінің осы деңгейде сақталуын күтуде. Күтулер бойынша ДИ **53,8** құрады, бұл көрсеткіш пандемияға дейінгі деңгейге сәйкес келеді.

* Орташа салмақтанған деңгей- бұл кәсіпорындар үлесі бойынша салмақтанған интервалдың орташа мәні

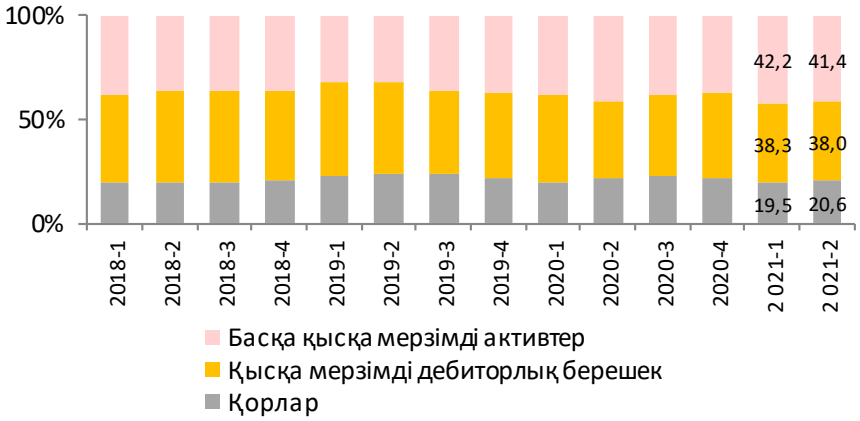
**ДИ-диффузиялық индекс. 50 деңгейінен қанша жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің өсу (құлдырау) қарқыны сонша жоғары (төмен), 50 деңгейі өзгерістің жоқ екендігін көрсетед

БАЛАНС ҚҰРЫЛЫМЫ: АКТИВТЕР

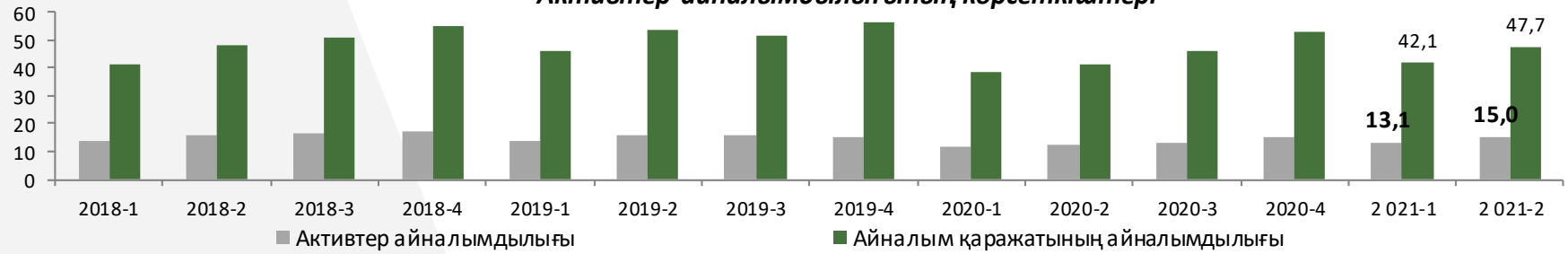
Активтер құрылымы

Қысқа мерзімді активтер құрылымы

Активтер айналымдылығының көрсеткіштері

2021 жылғы 2-тоқсанда экономиканың нақты секторындағы компаниялар активтерінің құрылымында қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді активтердің үлесі қатты өзгерген жоқ, тиісінше **31,4%** және **68,6%**-ды құрады (1-тоқсанда –тиісінше 31,2% және 68,8%). Активтердің айналымдылығы* **15,0%**-ға дейін, айналым қаражатының айналымдылығы** - **47,7%**-ға дейін ұлғайды.

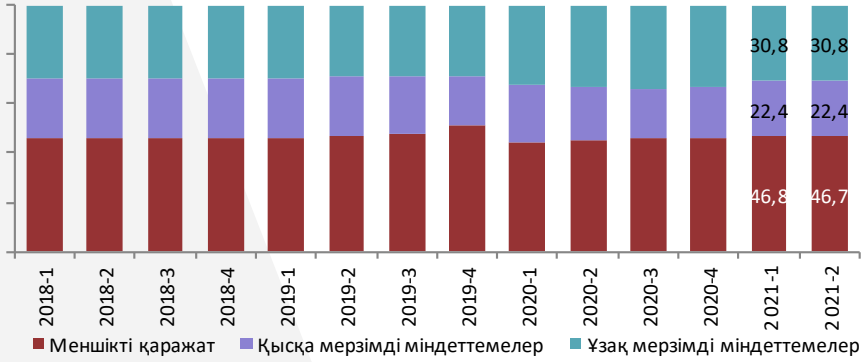
Қысқа мерзімді активтер құрылымында өткен тоқсанда дебиторлық берешектің үлесі айтарлықтай өзгерген жоқ - **38,0%** (1-тоқсанда –38,3%), ал қорлардың үлесі **20,6%**- ға дейін (1-тоқсанда 19,5%-дан) өсті.

* Активтер айналымдылығы= Өнімді сатудан түскен түсім/ Активтер*100

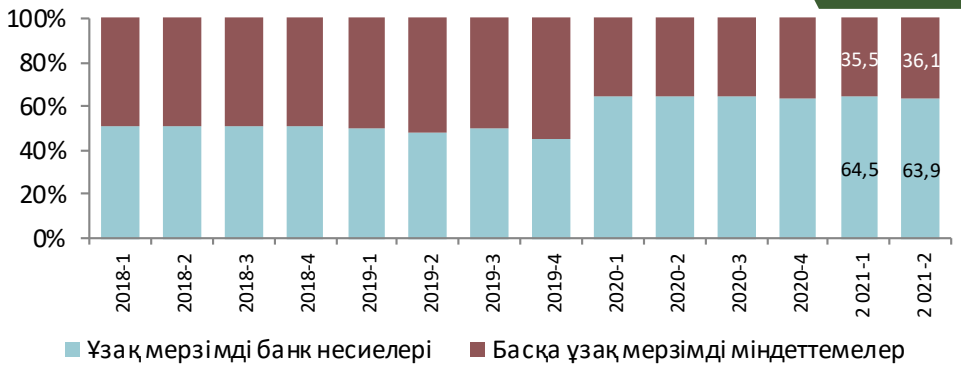
** Айналым қаражатының айналымдылығы= Өнімді сатудан түскен түсім/ Қысқа мерзімді активтер*100

БАЛАНС ҚҰРЫЛЫМЫ: ПАССИВТЕР

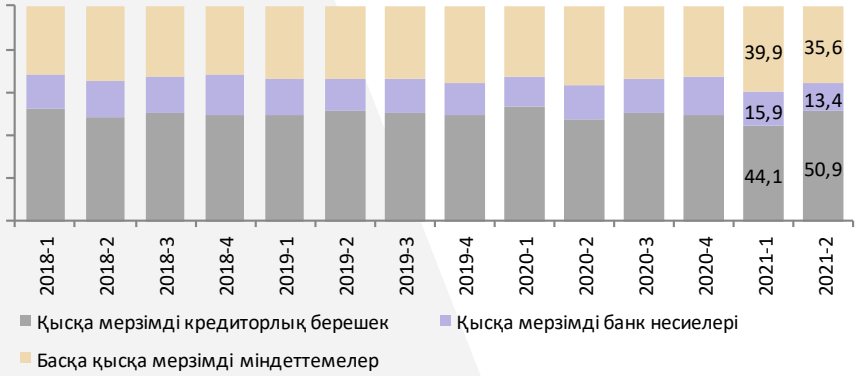
Пассивтер құрылымы

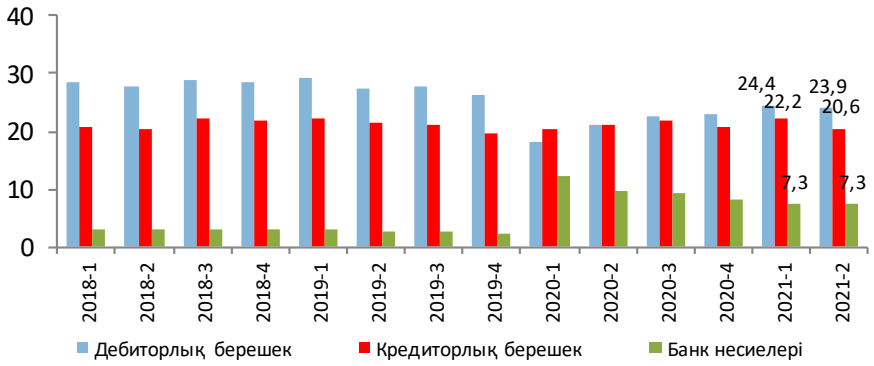
Ұзақ мерзімді міндеттемелер құрылымы

Қысқа мерзімді міндеттемелер құрылымы

Мерзімі өткен берешегі бар кәсіпорындардың үлесі

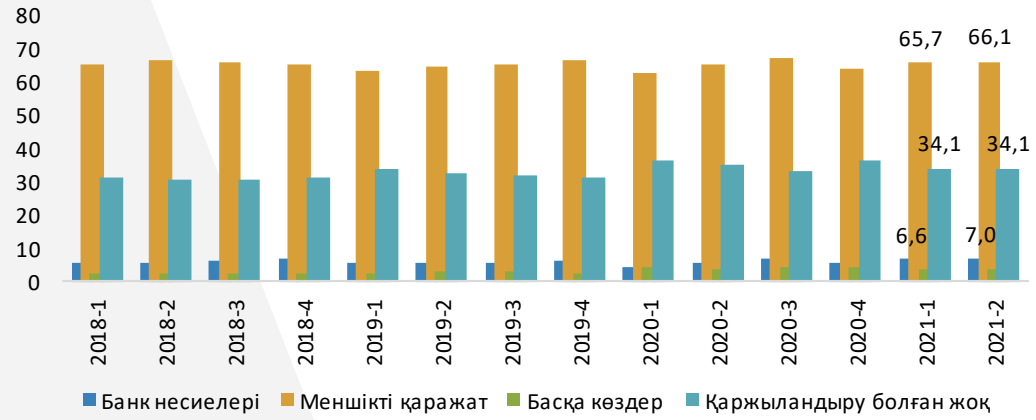

2021 жылғы 2-тоқсанда пассивтер құрылымында өзгеріс байқалмады, ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді міндеттемелердің үлесі тиісінше **30,8%** және 22,4%-ды құрады. Қысқа мерзімді міндеттемелер құрылымында қысқа мерзімді кредиторлық берешектің үлесі 1-тоқсандағы 44,1% - дан 2021 жылғы 2-тоқсанда 50,9%-ға дейін өсті. Қысқа мерзімді банктік несиенің үлесі 13,4%-ға дейін төмендеді (1 тоқсанда - 15,9%).

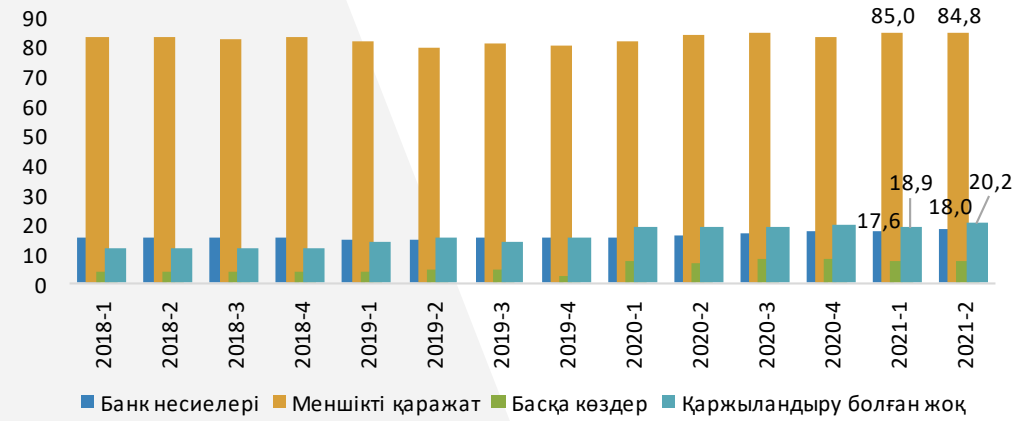
Балансында банк несиелері бойынша мерзімі өткен берешегі бар кәсіпорындардың үлесі **7,3%** деңгейінде өзгеріссіз қалды. Бұл ретте, мерзімі өткен дебиторлық берешегі (24,4% - дан **23,9%** - ға дейін) және кредиторлық берешегі (22,2% - дан **20,6%** - ға дейін) бар кәсіпорындардың үлесі төмендеді.

ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ БЕЛСЕНДІЛІК

Негізгі құралдарды қаржыландыру көздері

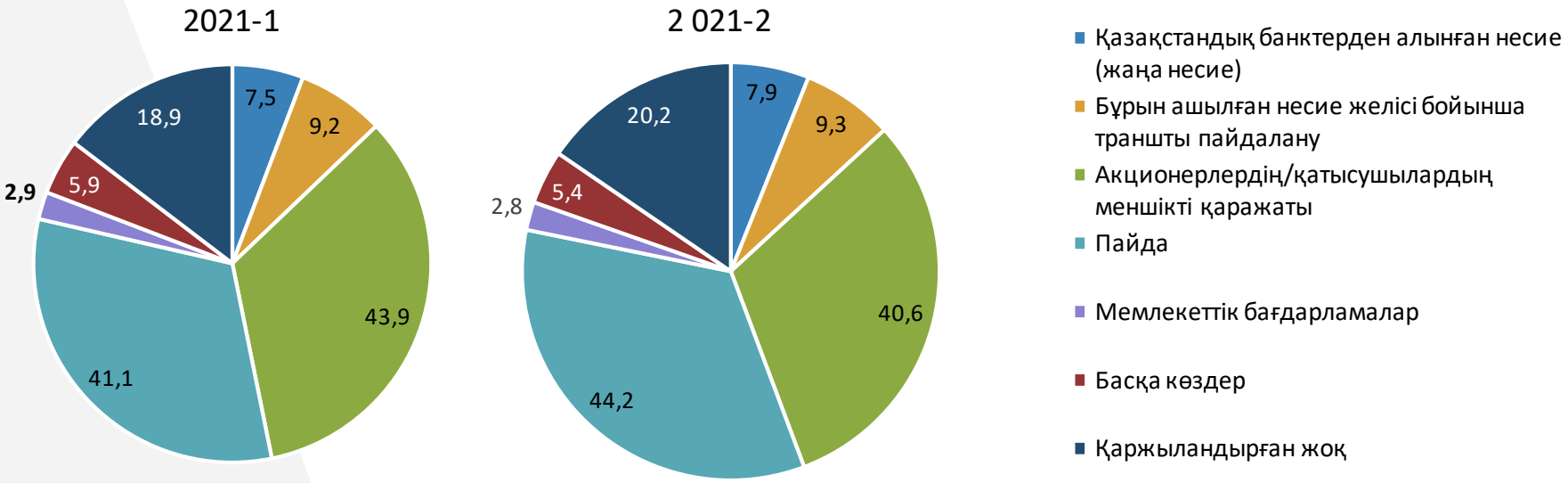
Айналым құралдарын қаржыландыру көздері

2021 жылғы 2-тоқсанда 1-тоқсанмен салыстырғанда кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігі шамалы өсті: негізгі құралдарды меншікті қаражаты (66,1% - ға дейін) және банк несиелері (7,0% - ға дейін) есебінен қаржыландырған кәсіпорындардың үлесі ұлғайды, ал негізгі құралдарды қаржыландыруды жүзеге асырмаған кәсіпорындардың үлесі бұрынғы деңгейде (34,1%) сақталды. Бұрынғыдай кәсіпорындардың көпшілігі негізгі және айналым қаражатын қаржыландыру үшін меншікті қаражатын пайдаланады (тиісінше 66,1% және 84,8%).

АЙНАЛЫМ ҚҰРАЛДАРЫН ҚАРЖЫЛАНДЫРУ КӨЗДЕРІ

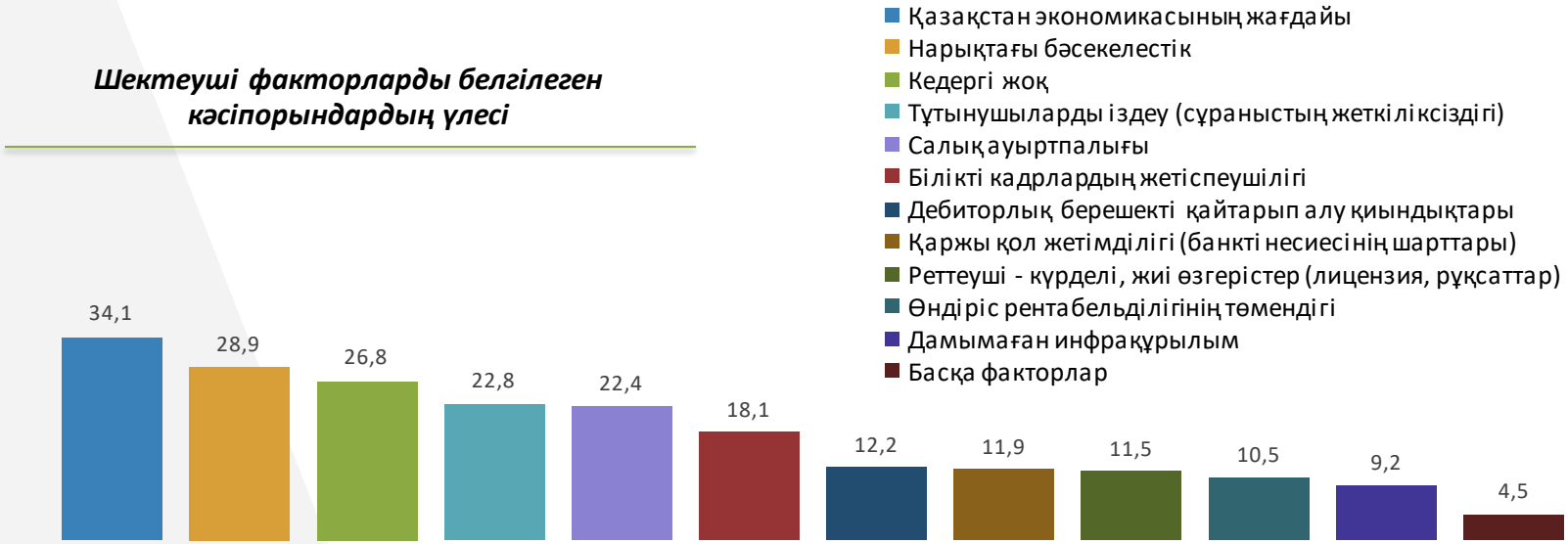
Айналым құралдарын қаржыландыру көздері

Айналым құралдарын қаржыландыру үшін кәсіпорындардың көпшілігі (**84,8%**) меншікті қаражатын пайдаланды, оның **44,2%**-ы пайданы, **40,6%**-ы акционерлердің/қатысушылардың меншікті қаражатын пайдаланды. Осы мақсатта кәсіпорындардың **17,6%**-ы банктік қарыздарды пайдаланды (олардың 9,3%-ы бұрын ашылған несие желісі бойынша транштыпайдаланды, 7,5%-ы қазақстандық банктерден жаңа кредитті ресімдеді, 0,7%-ы шетелден қарыз алды, 0,3%-ы микроқаржылық ұйымдардың қарыздарын пайдаланды).

Кестеде көрсетілгеннен басқа қаржыландырудың басқа көздерінің ретінде кәсіпорындар сатып алушылардың аванстары мен топ ішілік қарыздарды (бас компания мен филиалдар арасындағы), сондай-ақ депозиттен пайыздық кірістерді көрсетеді.

БИЗНЕСТІ ЖҮРГІЗУДЕГІ КЕДЕРГІЛЕР

2021 жылғы 2-тоқсандағы сауалнама нәтижелері бойынша кәсіпорындардың **34,1%** үшін Қазақстан экономикасының жағдайы бизнесті жүргізуге кедергі болып табылады (1-тоқсанда мұндай кәсіпорындардың үлесі 33,9% құрады). Сауалнамаға жауап берушілердің 46,2% (1 тоқсанда - **44,2%**) пікірінше, 2021 жылғы 2 тоқсанда Қазақстандағы экономикалық жағдай нашарлады, **49,5%** өзгермеген деп санайды.

Экономика жағдайынан басқа кәсіпорындар үшін неғұрлым маңызды факторлар нарықтағы бәсекелестік (28,9%), тұтынушыларды іздеу (22,8%), салық ауыртпалығының деңгейі (22,4%), білікті кадрлардың жетіспеушілігі (18,1%), дебиторлық берешекті қайтарудың қиындығы (12,2%) болып табылады, ал **маңыздылығы бойынша қаржыландыруға қол жетімділік 8-орында (11,9%) орналасқан.**

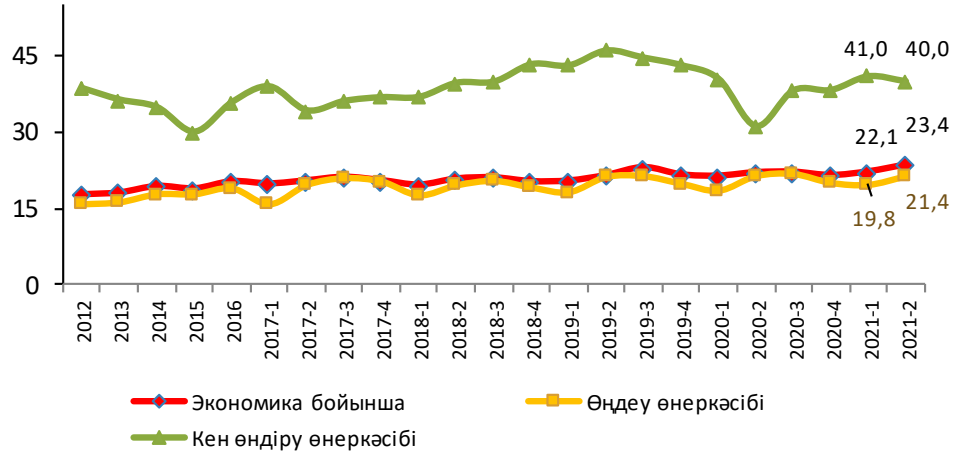
Басқа кедергілер ретінде кәсіпорындар төмен рентабельділікті, мемлекеттік деңгейде бағаны реттеуді, тарифтердің төмендеуін, валюта бағамын, экспортқа тыйым салуды, халықтың сатып алу қабілетінің төмендігін, сондай-ақ карантинді көрсетті.

ҚАРЖЫ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРДІҢ ӨЗГЕРІСІ

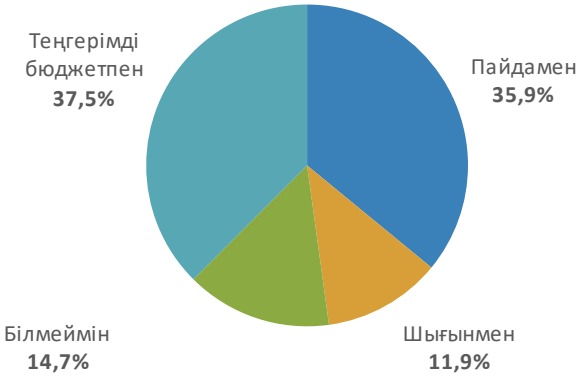
2021 жылғы 2-тоқсанда кен өндіру өнеркәсібіндегі кәсіпорындардың орташа* сату рентабельділігі** 1-тоқсандағы 41,0%-дан **40,0**%-ға дейін төмендеді. Өңдеу өнеркәсібінде сату рентабельділігі 1 тоқсандағы 19,8% - дан **21,4%** - ға дейін өсті. Нәтижесінде жалпы экономика бойынша сатудың орташа рентабельділігі артып, **23,4%**-ды құрады.

Жылды пайдамен жабуды жоспарлап отырған кәсіпорындардың үлесі **35,9%** құрады, **11,9%** жыл шығынмен аяқталады деп есептейді. Кәсіпорындардың **37,5%**-ы теңгерімді бюджетпен (пайда мен шығынсыз), жылды жабуды ойлайды, қалған **14,7%**-ы жылдың соңына қарай кәсіпорынның қаржылық жағдайына баға бере алмайды.

Сату рентабельдігі, %

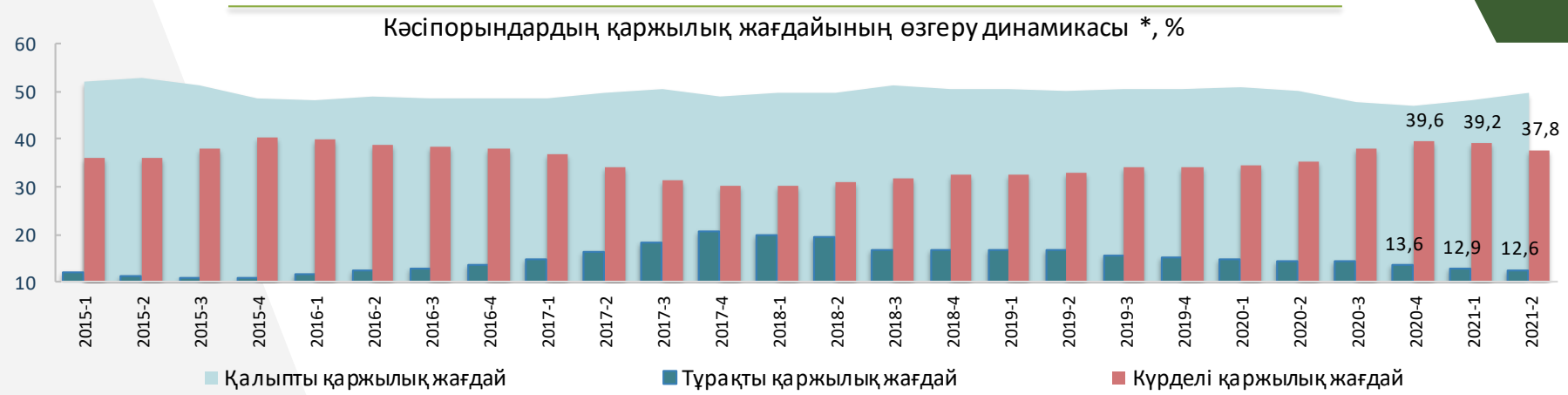
Қаржы жылын пайдамен / шығынмен жабуды болжап отырған кәсіпорындардың үлесі, %

* Орташа медианалық мәндер орташа арифметикалық мәнге қарағанда экстремалды мәндерге аз сезімтал болғандықтан ұсынылған

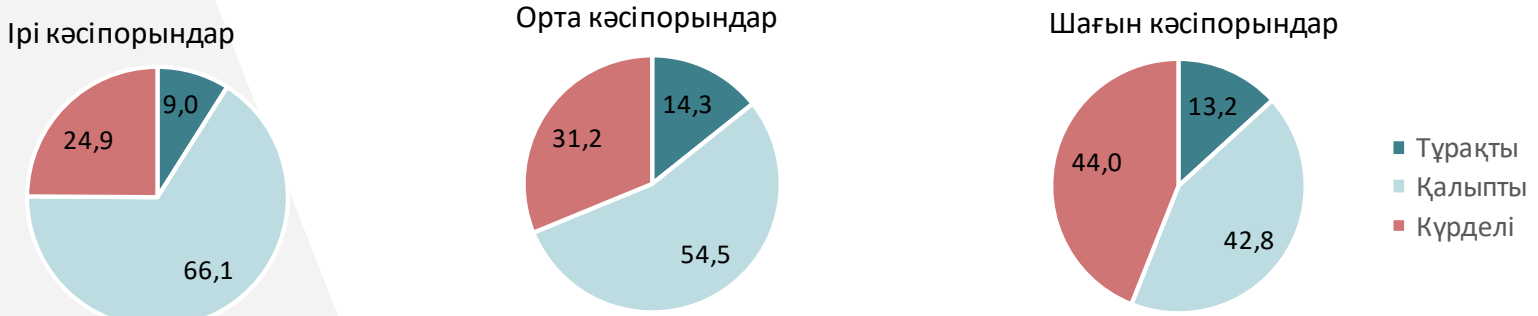
** Пайыздар, салықтар және амортизация бойынша шығыстар шегерілгенге дейін сатудың рентабельділігі көрсетілген

КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙЫН БАҒАЛАУ

Кәсіпорындарды өлшемі бойынша қаржылық жағдайына қарай топтастыру, үлес

2021-жылдың 2-тоқсаны

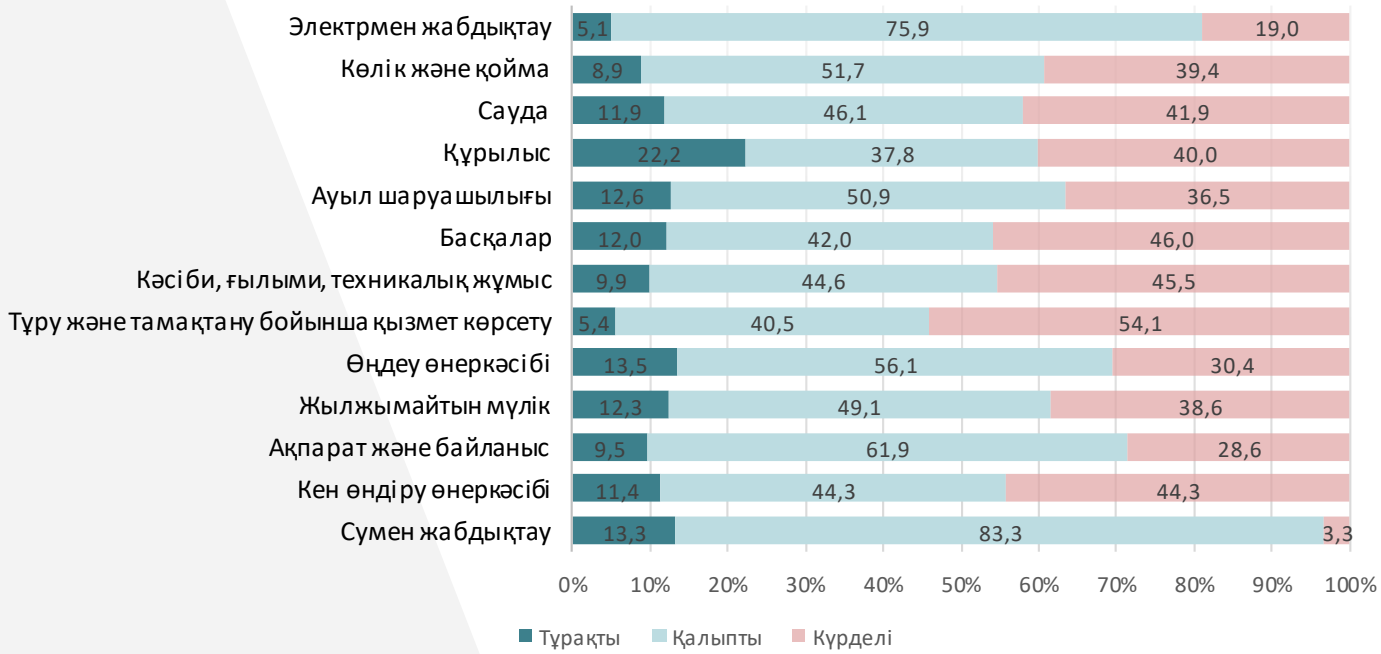
Кәсіпорындардың қаржылық коэффициенттерін бағалауға негізделген дискриминанттық талдау нәтижелері бойынша күрделі қаржылық жағдайы бар кәсіпорындардың үлесі 1-тоқсандағы 39,2%-дан 2-тоқсанда **37,8%**-ға дейін төмендеді.

Өлшемдік құрамына қарай талдасақ, шағын кәсіпорындар арасында қаржылық жағдайы күрделі кәсіпорындардың үлесі ірі (24,9%) және орта (31,2%) кәсіпорындарға қарағанда айтарлықтай көп (**44,0%**). Сонымен қатар, ірі кәсіпорындардың құрылымында тұрақты кәсіпорындардың үлесі орта және кіші кәсіпорындарға қарағанда төмен.

Кәсіпорындар қаржылық көрсеткіштердің мәндерін қолданып жүргізген дискриминанттық талдау нәтижелері бойынша топтастырылған.
21 беттегі әдістемелік түсініктемені қараңыз.

КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙЫН БАҒАЛАУ

2021 жылдың 2-тоқсанында қызмет түрлері бойынша кәсіпорындарды қаржылық жағдайына қарай топтастыру бөлу, %

Кәсіпорындар саны*

79 бірл.
203 бірл.
687 бірл.
270 бірл.
167 бірл.
50 бірл.
121бірл.
74 бірл.
601 бірл.
114 бірл.
42 бірл.
158 бірл.
30 бірл.

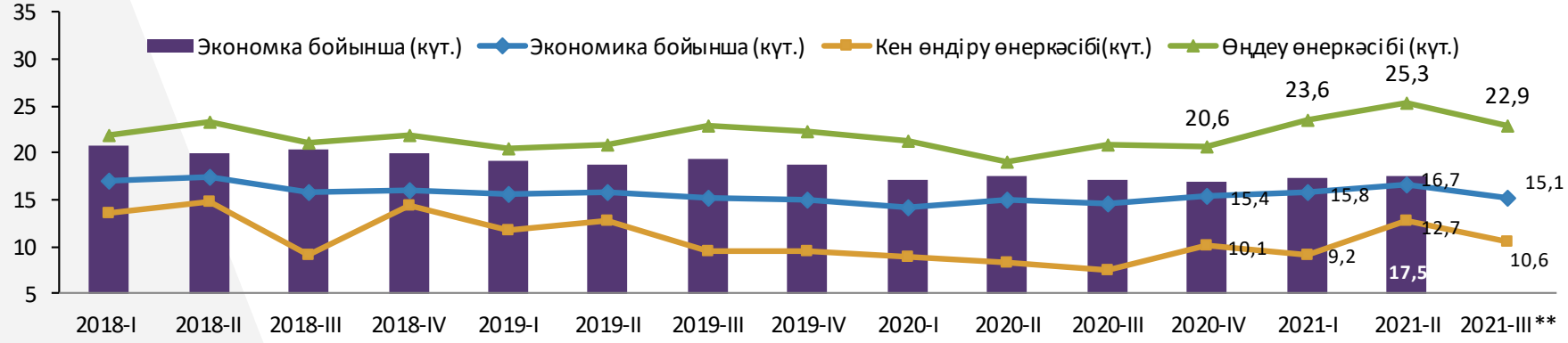
2021 жылғы 2-тоқсанда сумен жабдықтаудан басқа барлық салаларда қаржылық жағдайы күрделі кәсіпорындардың үлесі қаржылық жағдайы тұрақты кәсіпорындардың үлесінен көп болды. Тұрақты кәсіпорындардың ең көп үлесі құрылыста болды (**22,2%**). Қаржылық жағдайы күрделі кәсіпорындардың ең көп үлесі – “тұру және тамақтану бойынша қызмет көрсету” саласында (**54,1%**). Сумен жабдықтау және электрмен жабдықтау ең тұрақты салалар болып шықты, онда қаржылық жағдайы қалыпты кәсіпорындардың үлесі тиісінше **83,3%** және **75,9%** құрады.

* Мониторингке 3 жыл бойы үздіксіз қатысқан кәсіпорындар

БАНК ЖҮЙЕСІНІҢ ЭКОНОМИКАНЫҢ НАҚТЫ СЕКТОРЫНА ЫҚПАЛЫ

Несиеге сұраныс

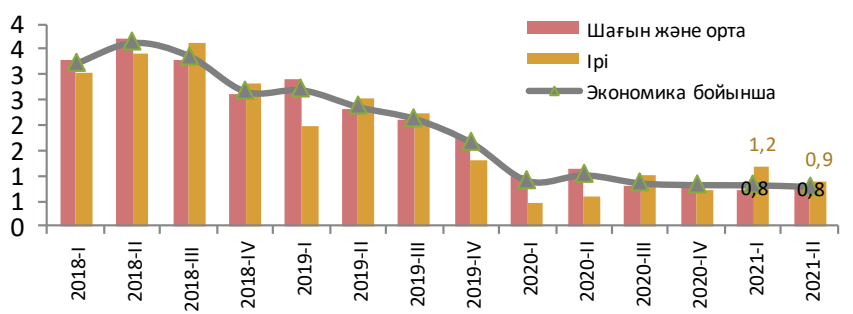
(банктен несие алуға өтініш берген кәсіпорындар үлесі, %)

Банктердің кәсіпорындардың несие алуға өтініштерін қарауы, %

Несие алуға өтініш берген, бірақ ала алмаған кәсіпорындар үлесі, %

2021 жылдың 2 тоқсанында сұралған кәсіпорындардың **17,5%**-ы несие алу үшін банкке жүгінді, кәсіпорындардың 16,7%-ы несие алды (немесе несие алу үшін жүгінгендердің 95,4%-ы). Несиелеуден бас тарту үлесі сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 0,8%-ын құрады (несие алуға өтініш білдіргендер санының 4,6%-ы).

2021 жылдың 3 тоқсанында несие алу үшін сауалнамаға қатысқан кәсіпорындардың **15,1%** өтініш білдірмек. Өңдеу өнеркәсібінде мұндай кәсіпорындардың үлесі **22,9%**-ды, кен өндіру өнеркәсібінде - **10,6%**-ды құрады.

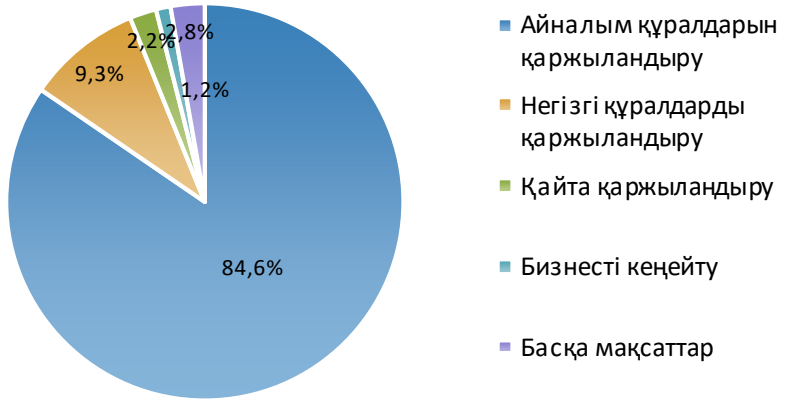
** Графиктерде 2021-жылдың 3-тоқсаны бойынша кәсіпорындардың күтулері келтірілген.

БАНК ЖҮЙЕСІНІҢ ЭКОНОМИКАНЫҢ НАҚТЫ СЕКТОРЫНА ЫҚПАЛЫ

Кәсіпорындарды бағалаудағы қарыз ауыртпалығы*, %

*Қарыз ауыртпалығы**	Кәсіпорындар үлесі, %
1-20%	16,6
21-30%	10,4
31-40%	7,0
41-50%	4,3
51-60%	3,7
61-70%	1,4
71-80%	1,2
81%-н жоғары	1,5
Қарыз жоқ	53,9

Соңғы тоқсандағы несиені тартудың мақсаттары,%

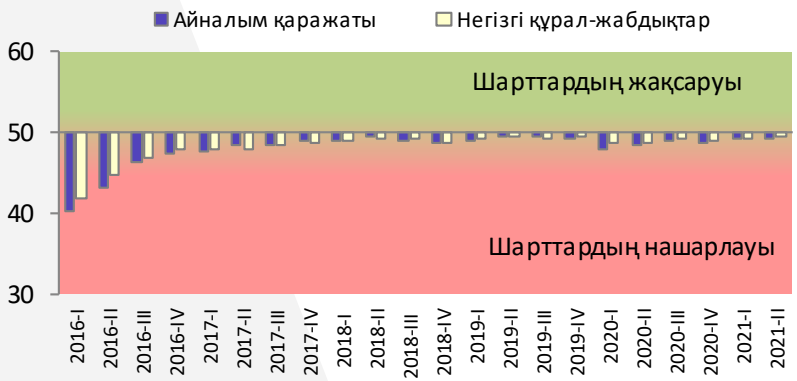
2021 жылдың 2-тоқсанында сауалнамаға қатысқан кәсіпорындардың 53,9%-ында **қарыз жоқ**. Көптеген кәсіпорында (16,6%) 20% шегінде қарыз ауыртпалығы* бар. Қарыз ауыртпалағының орташа арифметикалық салмақтан мәні ** **13,8%**-ды құрады.

Кәсіпорындардың басым көпшілігі (**84,6%**) айналым құралдарын (материалдарды, шикізатты, жартылай фабрикаттарды және т.б. сатып алу) қаржыландыру үшін, 9,3% - негізгі құралдарды (ғимараттарды, құрылыстарды, көлік құралдарын, жабдықтарды және т.б.) сатып алу үшін несие тартты. Қайта қаржыландыру мақсаттарына қарыздарды кәсіпорындардың 2,2%, бизнесті кеңейтуге – 1,2% тартты.

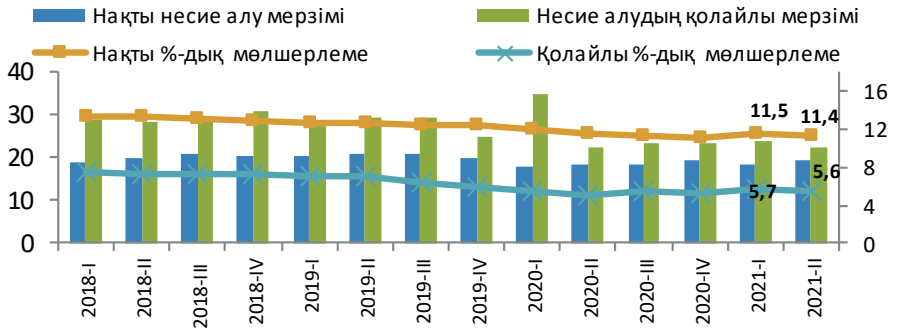
*Ай сайынғы төлем / өнімді өткізуден түскен кіріс
** Орташа арифметикалық салмақтанған мән - бұл кәсіпорындардың үлесімен салмақтанған интервалдың орташа мәні.

БАНК ЖҮЙЕСІНІҢ ЭКОНОМИКАНЫҢ НАҚТЫ СЕКТОРЫНА ЫҚПАЛЫ

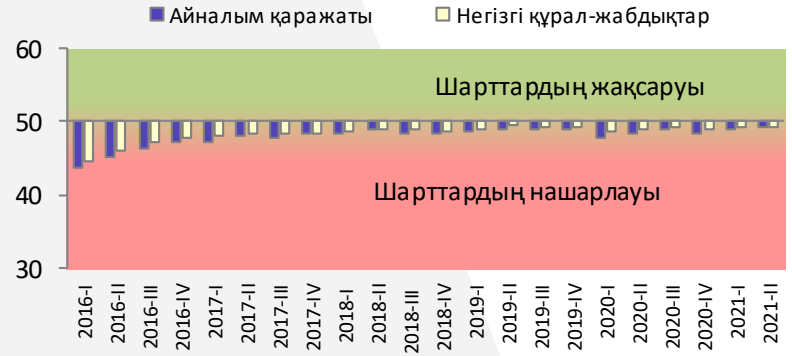
Бағалық шарттар

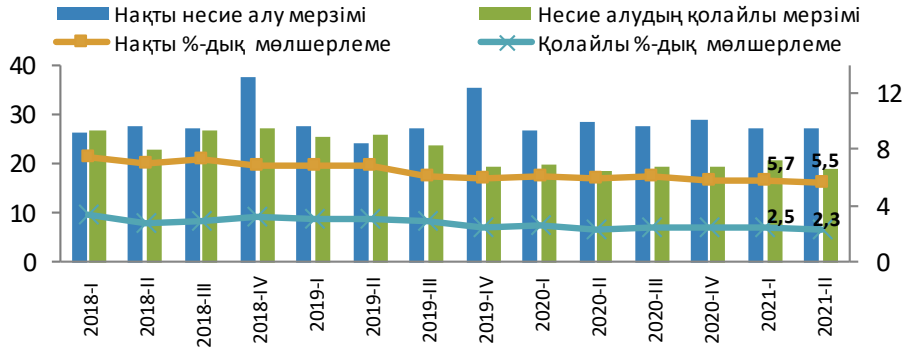
Теңгемен берілген несиелердің мерзімдері мен мөлшерлемелері

Бағалық емес шарттар

Шетел валютасымен берілген несиелердің мерзімдері мен мөлшерлемелері

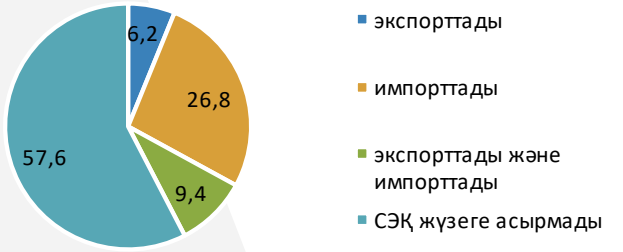

2021 жылғы 2-тоқсанда кәсіпорындардың бағалық (несие бойынша мөлшерлемелерің деңгейі, қосымша комиссиялардың мөлшері) және бағалық емес (несиенің ең жоғары мөлшері мен мерзімі, қарыз алушының қаржылық жағдайына қойылатын талаптар, қамтамасыз етуге қойылатын талаптар) шарттарға қатысты бағалары біршама жақсарды, бірақ теріс болып қалды.

Мониторингке қатысушылар алған несиелер бойынша орташа пайыздық мөлшерлемелер теңгемен **11,4%**-ды және шетел валютасымен **5,5%**-ды құрады (өткен тоқсанда тиісінше 11,5% және 5,7%). Кәсіпорындар үшін қолайлы пайыздық мөлшерлеме теңгемен несиелер бойынша 5,6%-ды, шетел валютасымен несиелер бойынша – 2,3%-ды құрайды.

КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ СЫРТҚЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТІ (СЭҚ)

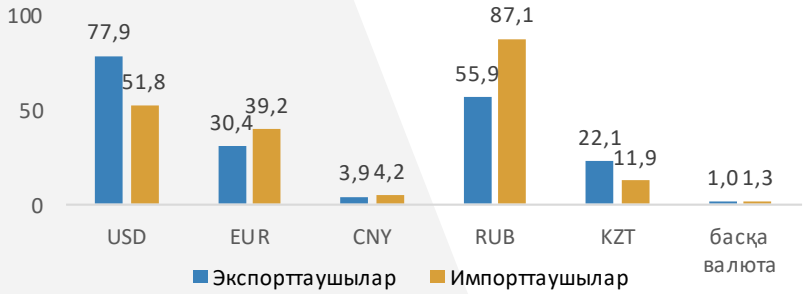
Өткен тоқсан бойынша сыртқы экономикалық қызмет нәтижесі, кәсіпорындар үлесі %

Қызмет түрі бойынша сыртқы экономикалық қызмет, кәсіпорындар үлесі, %

Есеп айырысуда валютаны пайдалану, кәсіпорындар үлесі %

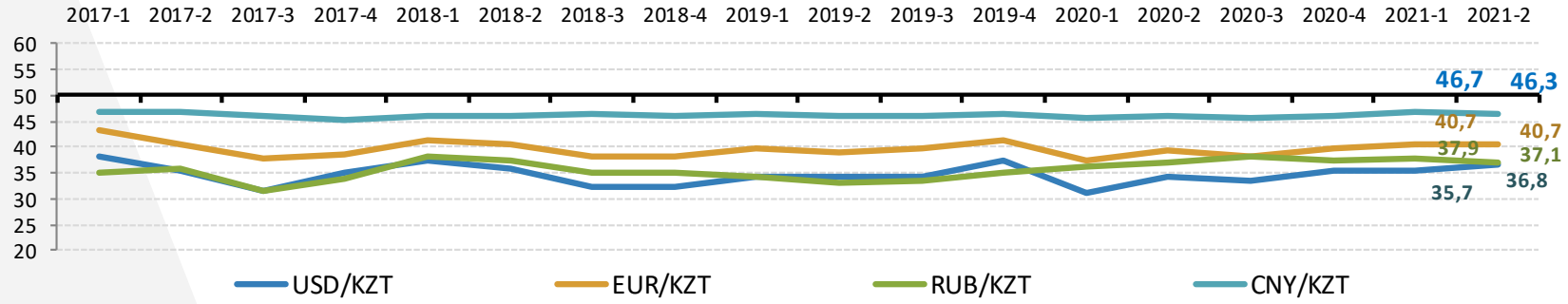

2021 жылғы 2-тоқсанда респонденттердің **26,8%**-ы өз қызметін жүзеге асыру үшін өнімді импорттады, 6,2%-ы экспорттады, 9,4%-ы экспорттады және импорттады, ал басым көпшілігі (**57,6%**) сыртқы-экономикалық қызметті жүзеге асырмады. Кен өндіру өнеркәсібінде өнімді экспорттаған кәсіпорындардың ең көп үлесі (**21,1%**), саудада өнімді импорттаған кәсіпорындардың ең көп үлесі (**45,5%**). Саудада СЭҚ жүзеге асыратын кәсіпорындардың үлесі ең көп.

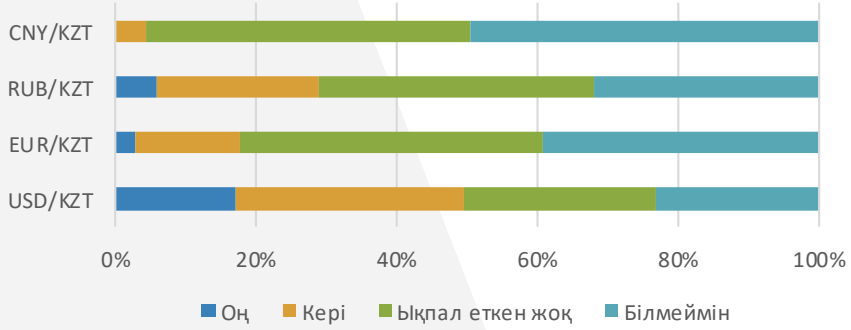
Шетелдік серіктестермен есептесуде экспорттаушылар АҚШ долларын (**экспорттаушылардың 77,9%**), импорттаушылар ресей рублін (**импорттаушылардың 87,1%**) көбірек пайдаланады. Кәсіпорындар есептесу кезінде пайдаланылатын басқа валюта ретінде британдық фунт стерлинг, швейцариялық франк, қырғыз сомы және түрік лирасын көрсетеді.

ВАЛЮТА БАҒАМЫ ӨЗГЕРУІНІҢ ЫҚПАЛЫ

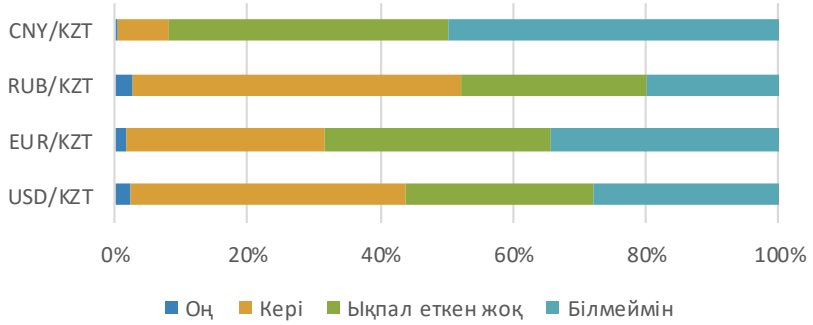
Валюта бағамының өзгеру әсерінің динамикасы, ДИ *

Валюта бағамының 2021 ж. 2-тоқсанда экспорттаушылардың шаруашылық қызметіне әсері

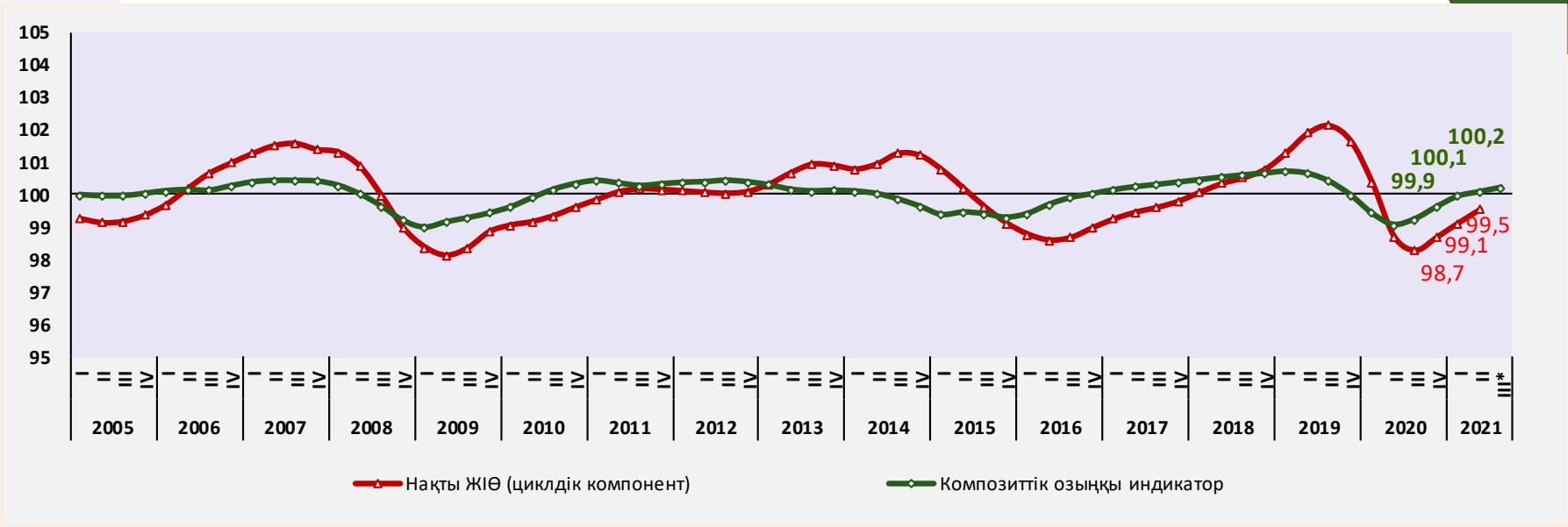
Валюта бағамының 2021 ж. 2-тоқсанда импорттаушылардың шаруашылық қызметіне әсері

2021 жылдың 2-тоқсанында кәсіпорындардың шаруашылық қызметіне USD/KZT бағамының өзгеруінен жағымсыз әсер азайды, бұл ретте EUR/KZT жұбының әсері өзгеріссіз қалды. Ал RUB/KZT курсының ықпалы нашарлады (ДИ 37,1 деңгейге дейін төмендеді). Кәсіпорындар өздерінің шаруашылық қызметіне CNY/KZT бағамының өзгеруінен барынша төмен жағымсыз әсерді сезінуде. 2-тоқсандағы валюта бағамының өзгеруінің оң әсерін өнімді экспорттайтын кәсіпорындар көбірек көрсетті.

**ДИ-диффузиялық индекс. 50 деңгейден қанша жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің өсу (құлдырау) қарқыны сонша жоғары (төмен), 50 деңгейі өзгерістің жоқ екендігін көрсетеді

КОМПОЗИТТІК ОЗЫҢҚЫ ИНДИКАТОР*

2021 жылғы 2-тоқсанда нақты сектор кәсіпорындары сауалнамаларының жиынтық бағасын білдіретін композиттік озыңқы индикатордың (КОИ) серпіні нақты секторда экономикалық белсенділіктің қалпына келу белгілерін көрсетеді. КОИ оң аймаққа өтіп, 100,1 құрады.

КОИ динамикасына энергия тасымалдаушыларға әлемдік бағасы, салалардағы сұраныстың қалпына келуі, өндірістік қуаттар жүктемесінің және өндірілген өнім көлемінің өсуі оң әсер етті. Қаржылық жағдайы күрделі кәсіпорындардың жоғары үлесі, сондай-ақ шикізат пен материалдардың бағасы КОИ-ге теріс әсер етті.

2021 жылғы 3-тоқсанда экономикалық белсенділіктің шамалы жақсаруы күтіледі (күтулер бойынша КОИ 100,2 құрайды), бұл негізінен кәсіпорындардың дайын өніміне, әсіресе "жылжымайтын мүлікпен операциялар" саласындағы сұраныстың күтілетін ұлғаюымен, сондай-ақ өндірістік қуаттардың жүктелу деңгейінің күтілетін ұлғаюымен байланысты.

- Композиттік индикатор іскерлік циклдің бұрылу нүктелерін анықтау үшін қолданылады, сондай-ақ экономикалық белсенділік динамикасының жағдайы мен бағыты бойынша сапалы ақпарат ұсынады. Композиттік индикатор кәсіпорындарындардың ағымдағы және күтілетін жағдайына қатысты сұралған кәсіпорындардың басшылары көзқарасының жалпылама бағалауын білдіреді жыне нақты ЖІӨ серпінінің 1-2-тоқсандағы басып болу қабілеті бар. Индикатор мен нақты ЖІӨ-ді (2005 жылдың орташа жылдық бағалары) есептеу барысында маусымдықтан тазарту және Ходрик-Прескотт әдісімен тренд жою жасалған. Салыстыру мақсатында циклдік құрауыштар стандартталған.

** 2021 жылдың 3-ші тоқсаны үшін КОИ сауалнамаға қатысушы кәсіпорындардың күтімдері негізінде есептелген.

- Кестелер мен графиктерде көрсетілген диффузиялық индекс (ДИ) оң жауаптар мен өзгеріссіз жауаптардың жартысының сомасы ретінде есептеледі. Осы индекс қаралып отырған көрсеткіштің өзгеру динамикасын сипаттайтын қорытынды индикаторы болып табылады. Егер оның мәні 50-ден жоғары болса – бұл оң өзгерісті, ал 50-ден төмен болса – теріс өзгерісті білдіреді. Бұл ретте диффузиялық индекстің мәні 50 деңгейінен қанша алыс (жоғары немесе төмен) болса, көрсеткіштің өзгеруі (ұлғаюы немесе азаюы) қарқыны сонша жоғары болады.
- Банктердің кредиттері бойынша қолайлы пайыздық мөлшерлеме көрсеткіші мониторингке қатысушы кәсіпорындар олар үшін өндірістің рентабельділігінің ағымдағы деңгейі тұрғысынан алғанда қолайлыретінде қоятын пайыздық мөлшерлемелердің орташасы ретінде есептеледі.
- Қаржылық коэффициенттердің көрсеткіштері жалпы алғанда сауалнамаға қатысқан кәсіпорындардың іріктеуі бойынша, сондай-ақ қажет болған кезде салалар бойынша есептелген орташа мәндермен, тоқсан соңындағы баланс көрсеткіштерінің күтілетін мәндерінің кәсіпорындардан алынған бағалаулары негізінде көрсетілген. Бұл ретте осы бағалаулардың, сондай-ақ олардың ішінде орташа есептелетін бағалаулардың олардың мәндерінің абсолюттік дәлдігін алу мақсаты болмайды (өйткені есептік болып табылмайды), ал экономиканың және оның салаларының қаржылық емес секторының жай-күйінің өзгеру үрдістерінің бағалаулары мен талдауын жедел алуға арналған.
- Дискриминанттық талдау кәсіпорынның қаржылық жағдайының ең ақпараттық көрсеткіштерін анықтауға және кәсіпорындағы дағдарыстық жағдайдың ықтималдылығын анықтауға, сөйтіп оларды сенімділік дәрежесіне қарай жіктеуге мүмкіндік береді. Кәсіпорындарды топтарға бөлу (тұрақты, қалыпты және күрделі) жіктеу функциялары арқылы жүзеге асырылады. Жіктеу функциялары 3 қаржылық көрсеткішті қамтиды: бір қызметкерге шаққандағы өнімді өткізуден түскен кірістің өсу қарқыны, қаржылық тәуелсіздік коэффициенті және меншікті капиталдың өсу қарқыны. Толығырақ мәлімет экономикалық зерттеуде https://www.nationalbank.kz/file/download/9013
- Композиттік озыңқы индикатордың (КОИ) нақты ЖІӨ серпінінің 1-2-тоқсандағы озыңқы болу қабілеті бар. КОИ-дің және ЖІӨ-нің уақыт қатарларына (2005 жылғы бағалармен) маусымдылықтан тазартылған және үрдісі жоқ, яғни экономикалық конъюнктураның қысқа мерзімді ауытқуларымен негізделген циклдік құрауыштар ғана кіреді. Салыстыру мақсатында циклдік құрауыштар стандартталған, яғни бір (өлшемсіз) бірлікке келтірілген.

КОИ жалпы ЭНС бойынша қысқа мерзімді даму үрдістерін көрсетуге арналған. Бұл ретте оның мынадай қасиеті бар: 1) басым сипаты бар; 2) ЭНС дамуының циклдік сипаттамасын көрсетеді; 3) жедел қалыптастырылады, себебі кәсіпорындарға жүргізілген жедел сауалнама негізінде құрылған.

Кәсіпорындарға жүргізілген сауалнамалар бойынша қалыптастырылған индикаторлардың ішінде КОИ құрауыштары ретінде мынадай басым индикаторлар кіреді:

1) Экономиканың салаларында дайын өнімге сұраныстың өзгеруінің ДИ-і
2) Экономика салаларындағы кәсіпорындардың дайын өнімі бағаларының өзгеру ДИ-і
3) Несиелік белсенділік көрсеткіші: несие алуға ниетті кәсіпорындардың үлесі
4) Өндірістік қуаттарды пайдалану деңгейінің өзгеру ДИ-і
5) Орташа жалақының өзгеру ДИ-і
6) Тауарлық-материалдық қорлардағы өзгерістер ДИ-і

ӘДІСНАМАЛЫҚ ТҮСІНІКТЕМЕ